

sko lice, izgubljala pa nekdanje viteštvo in moštvo. — V. 87: skori mesto skoro cf. Pleteršnik. — V. 94–102: Kot tista reka, t. j. Montone; bila je v Dantejevih časih prva izmed vseh voda, izviraajočih vzhodno od Kotskih Alp (z Monte Viso 3843 m) in tekočih z levega pobočja Apeninov, ki se ni izlivala v Pad, ampak je tekla neposredno v Jadransko morje

(pod Raveno); nastaja iz več potokov, katerih eden, Aquacheta zvan, tvori slap (kakor naš Peričnik ali Savica); kjer se vsi potoki združijo, stoji vas in samostan S. Benedetto. — V. 106: Jaz vrv imel sem... Tretjeredniški pas si je odvezal, da bi ukrotil z njim pošast Geriona, simbol sleparstva. Ris — simbol poltenosti prim. I. sp. (Dalje.)

## Književnost.

Dr. Aleš Ušeničnik: **Sociologija**. Izdala Leonova družba v Ljubljani. Založila Katoliška Bukvarna. Tiskala Katoliška tiskarna. Str. 839. Cena broširanemu izvodu K 8'50, v platno vezanemu K 10'80. — Izšla je knjiga, ki je vredna, da se ob njej ustavi vsak izobraženec in iz nje črpa vednost, ki je danes potrebuje pri vsakem koraku. Ušeničnikova „Sociologija“ je ena tistih knjig, ki jih prikljče na dan splošna potreba in ki dajo pečat svoji dobi kot sinteza sodobnih teženj in vir, iz katerega zajemajo potomci. Ravno v nas Slovencih je zanimanje za socialne probleme jako razvito, in posamezne sociološke tvarine so semtertja že mnogostransko obdelane. A manjkalo je celotnega pregleda, ker ni bilo sistema, v katerem bi se znanstveno razvile sociološke resnice iz njihovih počel.

Podlago je ustvaril slovenski sociologiji in novemu socialnemu delovanju našemu dr. Krek s svojim „Socijalizmom“ (l. 1901.) V „Dom in Svetu“ so izhajali članki, ki jih je zbral v svojo, za Slovence res epohalno knjigo. Že naslov pove, da ima dr. Krek pred očmi gotovo smer, v kateri hoče zasledovati družabne pojave. Pisatelj je mož dejanja, impetuzno podira malike ideološkega liberalizma in materializma, da začrta zmagoslavno pot krščanskemu socializmu.

Dr. Aleš Ušeničnik je pa tih in miren učenjak, ki nabira snov z bučelično pridnostjo in vsako trditve vestno pretehta in oceni njeno vrednost. Mnogo socioloških sistematičnih del imajo druge književnosti, a dr. Ušeničnikovo knjigo stavimo med najboljše, kar se je napisalo o tej vedi.

Ne morem se še baviti s podrobnostmi; prvi hip sem knjigo prelistal in le tuintam prečital, kako pojmuje pisatelj kako težavnejše vprašanje. Splošno bi dejal, da so prednosti Ušeničnikove knjige sledeče:

Pisatelj je vso obširno tvarino sistematično razporedil z veliko spretnostjo. Pojmi so natančno opredeljeni, besedam je določen pomen, pisatelj ima gotovo terminologijo, s katero natančno in nedvoumno izraža svoje misli. Iz splošnih resnic izvaja podrobnosti in se povsod ozira na zgodovinske izkušnje in na najnovejše socialne in državne razmere. Njegovo obzorje je vseobsežno, ker ne govori le kot modroslovec, ne predava le kot učeni družboslovec, ampak povsod kaže tudi na sadove različnih naukov, ki nas ravnokar obdajajo v sodobnem življenju. Najdalje se je ustavil seveda pri dveh velikih ekstremih: pri liberalizmu in socializmu. Kritika marksizma je mojstrska. Iz kritike zmoti razvije sistem solidarnosti — krščanskosocialni sistem. Slednjič obdela razne probleme, ki jih imenuje sodobni čas z značilnim imenom

„vprašanja“ — delavsko, obrtno, trgovsko, kmetiško, žensko vprašanje itd. Natančno kazalo naredi knjigo tudi lahko uporabno.

Posebno se odlikuje Ušeničnikov slog po svoji izredni jasnosti. Od sholastikov ima sposobnost, da povsod poišče, kar je bistvenega in strogo loči pravi pomen od nepravega, dvoumnega; a pri tem ne postane suhoparen, ampak najtežje distinkcije izvaja z uprav ljubeznivo lahkoto. Kako jasno je obdelano n. pr. težavno in toli oporekano vprašanje o izviru



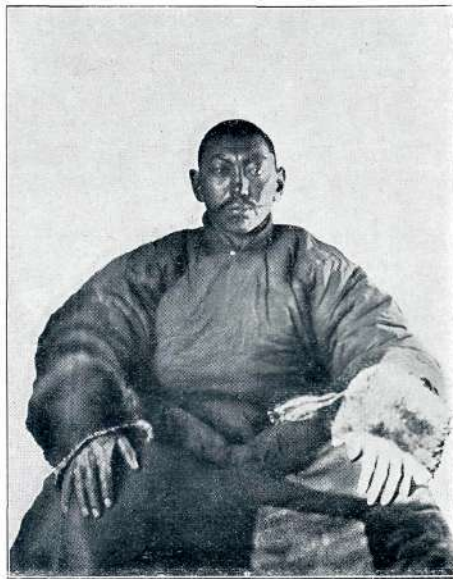
DR. IVAN KRPAČ  
novi škof djakovski

socialne oblasti (str. 121 sl.)! Kako pametno razločuje, ko piše o ljudstvu in o ljudski volji (str. 189)!

O družbi ne more pisati dobro, kdor človeštva ne ljubi. In ta blagodejni dih ljubezni je razlit nad vsem tem učenjaškim delom. Odločen v načelih, je iveričen v metodi. Pri nasprotniku išče dobrega zrna, da ga izlušči in pokaže. Njegove sodbe so mirne, umerjene. Stoječ izvan vročih bojov onih politikov, ki v direktni neposredni in vsakdanji borbi s sovražnikom ne utegnejo vsake besede preudariti, je pisatelj lahko mirno razbral in razporedil vse pojave našega

socialnega razvoja. Njegova knjiga je aktualna, a hkrati strogo znanstvena. Vajeni smo po socioloških delih čitati vedno stare teorije pod znanimi imeni. Ušeničnik pa je uporabil najnovejše sociološko-znanstvene pojave, tako da se informiramo iz njegove knjige precej tudi o sodobnem stanju sociološke vede. Mnogostranost pisateljeva je čudovita, celo iz najnovejše parlamentarne zgodovine in iz zadnjih političnih dogodkov dobi zgledov, s katerimi pojasnjuje čitatelju svoje nauke, kar dela knjigo seveda še bolj prikupno in koristno.

Bodi dovolj teh splošnih opazk! Socialna veda je preobsežna in nihče je ne bo obdelal v eni knjigi. Tako so tudi v Ušeničnikovi knjigi premnoga važna vprašanja le načeta in čakajo podrobnejše obravnave.



UBEGLI DALAI LAMA

Zato izpodbuja pisatelj sam, da se naj bi njegovo delo nadaljevalo v socialni knjižnici. S Krekovim „Socijalizmom“ in z Ušeničnikovo „Sociologijo“ je položen trden temelj naši socialni vedi. Zidajmo dalje na tej zgradbi! Naša bodočnost je odvisna od tega dela! Čitaj, misli, delaj!

*Dr. E. Lampe.*

**Marijino kraljestvo na Jutrovem.** Spisal Silvin Sardenko. Ljubljana 1910. Str. 48. Cena 50 vin. — Ta knjižica se nam zdi kakor ptica z bajnega vzhoda, iz onega grško-slovanskega vzhoda, ki v novjšem času zanima vso Evropo. Ne samo politika, ampak tudi znanost in umetnost upira svoj pogled proti vzhodu in odtam pričakuje nove luči. Če je poganski vzhod toliko občudovan od pesnikov, kako da ne bi bil za pesnika zanimiv krščanski grško-slovanski vzhod? Oni vzhod, ki je kakor čudovita okamenina, v kateri so še ohranjeni cvetovi pomladanskega krščanskega jutra, ki je bilo tam tako bujno in krasno.

Silvin Sardenko je že v „Mladem jutru“ pokazal, da zna tako nežno ubirati strune marijanske poezije. Ko se je ozrl na grško-slovanski vzhod, ga je naj-

prej zanimalo, kako je vzhodna cerkvena, politična in kulturna zgodovina prepletena s spomini na Marijo, z marijansko poezijo.

Od jutranjih cvetov dehti,  
tako sem čul, najslajši dih;  
na jutrovo sem šel nabrat  
Mariji šmarnc jutranjih.

Tako naš pesnik svojo knjigo posvečuje Mariji. Ta prekrasna katica je po svoji jedrnatosti in nežnosti značilna za celo knjigo.

Tvarina je razdeljena v dvanajst kratkih zgodovinskih slik. „Zgodnja danica“ nas z majniško-pesniškim uvodom uvaja v duha in zgodovino nekdanjega katoliškega, a sedaj po veliki večini nezedinjenega grško-slovanskega vzhoda. „Carigrad — prvo Marijino mesto“ kaže, kako je slava katoliškega Carigrada (do devetega, oziroma enajstega stoletja) ožarjena z Marijino slavo. Poglavje o carigrajski „Mariji pri studentu“ je kakor izliv naivno-nežnega vzhodnega duha. „Zmagovalna vodnica“ nam pripoveduje o carigrajskih zmagah, nazadnje pa pretresljivo opisuje padeč Carigrada.

Iz Carigrada nas pesnik-propovednik pelje v skrivnostno Rusijo, ožarjeno z Marijino slavo. V Kijevu vidimo, da je „Marija, mati krščanske Rusije“ (5. poglavje); „zlatostolpa“ Moskva vsa žari v Marijini slavi (6., 7. in 8. poglavje) in v središču Petrograda je veličastna Marijina cerkev. Iz Rusije roma pisatelj v Jeruzalem, odkoder pa se zopet vrne na Rusko in nam ob Počajejski gori prav na kratko popisuje zgodovino ruske unije. Zadnje poglavje „Marijino kraljestvo na jutrovem“ pa eno najinljivejših potez iz življenja sv. Cirila in Metoda lepo združuje z visoko idejo cerkvenega zedinjenja.

Navedena vsebina je le zunanje ogrodje krasne knjižice, ki nam na malo straneh nudi toliko lepega in zanimivega gradiva. Sploh je knjiga pisana jako jedrnato; večkrat ima en sam kratek stavek vsebine za cele strani. Zakaj se naš pesnik izraža tako kratko? Morebiti zato, ker hoče vsebini kolikor mogoče ohraniti njen prvotni vzhodni značaj in podati le najpotrebnejša pojasnila k tem tako lepim slikam. Morebiti se je bal, da bi sicer otrsel zlatolesketajočo jutranjo roso, ki je razlita po teh cvetovih z vzhoda. Včasih se nam zdi, kakor bi imeli pred seboj odlomke bizantinske umetnosti, ki velikokrat s kratkimi, resnimi potezami izraža toliko miline in življenja.

Knjiga je sicer pisana v nevezani besedi ter ima predvsem poučen namen, a v njej je polno nežne in globoke poezije; nekateri odstavki se berejo kakor kitice velikega slavospeva, drugi zopet kakor odlomki pretresljive žaloigre. Z vsebino cele knjižice se prav lepo sklada ljubka in krasna slika vzhodne Marije „Skoroposlušnice“; njej je pesnik posvetil pesem, ki nežnega vzhodnega duha družji z resno in plemenito idejo cerkvenega zedinjenja. Naš pesnik nam je torej podaril izredno književno novost in našemu slovstvu pokazal čisto novo polje. Prepričani smo, da nam bode na bajnih vzhodnih livadah natrgal še mnogo pesniških cvetov, ožarjenih s tako vzvišeno idejo.

Zelo okusno opremljeno knjižico je izdalo „Apostolstvo sv. Cirila in Metoda“. Dobiva se v „Katoliški Bukvarni“; cena je primeroma zelo nizka.